

Arbeidsprogram for Noregs Mållag 2022–2026

1 Innleiing

Stoda for nynorsk i dag er delt. I dei sterkaste områda, dei såkalla kjerneområda, aukar bruken av og statusen til nynorsken. Samstundes aukar presset i utkanten av kjerneområda, dei såkalla randsonene. Her er språkskiftet stort, og nynorsk er mindre synleg i ålmenta.

Nynorsk er eit språk for heile Noreg, med eit ankerfeste i kjerneområda. Sterke kjerneområde styrkjer nynorsken som nasjonalspråk. Kjerneområda og nynorskbrukarane utanfor kjerneområda er gjensidig avhengige av kvarandre. Det finst nynorskbrukarar over heile Noreg, og utan dei som brukar og arbeider for meir nynorsk, er offisielle språkrettar og statusen til nynorsk som offisielt språk utsette.

Nedgangen i talet på nynorskelevar er i stort mon eit resultat av demografiske endringar. Det er viktig å sikre befolkningsgrunnlaget i nynorskområda, og Noregs Mållag må difor stø ein politikk som sikrar at det bur folk i nynorskområda, samstundes som nynorsken vert sikra i byane.

Nynorsk er ein livskraftig skriftkultur med stor tekstproduksjon, og stadig nye forfattarar skriv nynorsk. Det vert skrive meir nynorsk enn nokon gong, og motstanden mot nynorsk er mindre enn han var. Nynorsken er meir enn eit skriftspråk, han er òg ein kultur og ein identitet. Noreg er eit fleispråkleg land, og nynorsk er ein sentral del av språkmangfaldet i Noreg.

Den 1.1.2022 tredde den nye språklova i kraft. Med det har Noreg fått ei lov som seier klårt frå om at det offentlege skal ta eit særleg ansvar for å fremje nynorsk som det mindre brukte norske språket. Dette er viktig for å kunne få på plass dei politiske tiltaka som må til for å sikre reell jamstilling mellom bokmål og nynorsk, og sikre nynorsk som ein livskraftig skriftkultur med trygge brukarar.

2 Fem prioriterte saker

- **Gjennomføring av språklova**
Den nye språklova er svært viktig å følgje opp framover. Føremålsparagrafen i lova slår fast det offentlege sitt særlege ansvar for å fremje nynorsk, som det minst brukte norske skriftspråket. Dette må føre til ein langt meir offensiv språkpolitikk.
- **Ny opplæringslov**
Noregs Mållag fekk viktige gjennomslag i framlegget til ny opplæringslov. Særleg er språkdelt ungdomsskule ein viktig siger. Fram til den nye opplæringslova er vedteken og sett i kraft, må arbeidet for å få gjennomslag for fleire av krava våre, særleg krava til digitale læremiddel, digitale læringsplattformer og kontorstøtteprogram, vere høgt prioritert.
- **Digitalisering og språkteknologi**
Utviklinga av språkteknologisk programvare, læringsverktøy, læremiddel og anna programvare har i aukande grad innverknad på språktilhøva i Noreg. Om staten ikkje grip inn, vil denne utviklinga i stor grad vere styrt av internasjonale selskap utan ansvar for den norske

språksituasjonen. Det er viktig å leggje politisk press på dei store selskapa og på dei store prosjekta som skal arbeide med språkteknologi i Noreg.

- **Lærer- og barnehagelærerutdanningane**

I dag er det ulik praksis for å gje nynorskopplæring i lærerutdanningane på dei ulike utdanningsinstitusjonane. Lærerutdanninga må gjere framtidige lærarar kompetente til å undervise på og i nynorsk, og barnehagelærerutdanninga må gjere barnehagelærarane i stand til å førebu borna på å verte nynorskelevar. Staten og utdanningsinstitusjonane må ta større ansvar for å oppnå dette.

- **Organisasjon**

Noregs Mållag har auka medlemstalet frå 10.433 medlemer i 2011 til 15.483 i 2021. Me må vere i stand til å auke medlemstalet vidare og få fleire aktive medlemer og lag. Det må vere ei særleg oppgåve for Noregs Mållag å rekruttere fleire medlemer mellom personar med minoritetsbakgrunn. Ein større og sterkare organisasjon gjer det mogeleg å sikte høgare og nå meir ambisiøse mål. Det er eit sjølvstendig mål å ha ein så sterk organisasjon som mogeleg. Det er òg viktig for å få større politisk gjennomslag.

3 Opplæring

Det er i skulen nye nynorskbrukarar kjem til og fell frå. Korleis born vert møtte som nynorskelevar, er avgjerande for om ein klarer å halde på desse borna som nynorskbrukarar livet ut. Korleis born møter nynorsk som sidemål, er avgjerande for om dei vel å byte hovudmål til nynorsk seinare. Difor er opplæringslova ei vel så viktig språklov som språklova. Den nye opplæringslova kjem mest truleg til å verte vedteken i denne fireårsperioden, og arbeidet med lova vert viktig å prioritere for Noregs Mållag.

3.1 Barnehage

I dag er det ikkje fastsett noko opplæringspråk for barnehagane. Det tyder at born som skal ta til med nynorsk på skulen, i praksis kan gå gjennom barnehagen utan å møte nynorsk i det heile. Noregs Mållag meiner at barnehagen må førebu borna i nynorskområda til å verte nynorskelevar, og at alle born skal møte nynorsk og den lokale dialekten uansett kvar i Noreg dei bur.

Noregs Mållag meiner:

- Barnehageborn må få språklege rettar slik skuleelevar har.
- Rammeplanen for barnehagelærerutdanninga må krevje at barnehagelærarane skal kunne førebu borna på å verte nynorskelevar, og at alle skal møte nynorsk og den lokale dialekten, uansett kvar dei bur i Noreg.
- Barnehageborn skal møte nynorsk gjennom språkstimuleringsmaterieill, litteratur, leik og song.
- Alle barnehageeigarar, både offentlege og private, må ta ansvar for nynorsk.
- Mållaget sentralt skal arbeide saman med lokale mållag for lokale rammeplanar som seier noko om korleis borna skal møte nynorsk.

3.2 Skule

Noregs Mållag fekk viktige gjennomslag i framlegget til ny opplæringslov. Særleg er språkdelt ungdomsskule ein viktig siger. Fram til den nye opplæringslova er vedteken og sett i kraft, må arbeidet for å få gjennomslag for fleire av krava våre, særleg krava til digitale læremiddel, digitale læringsplattformer og kontorstøtteprogram, vere høgt prioritert.

Noregs Mållag meiner:

- Komande 1. klasseforeldre i randsona må prioriterast slik at dei får informasjon og oppmoding om å velje nynorsk for dei nye unge skuleborna.
- Nynorskelevar og bokmåselevar må gå i ulike grupper heile grunnskulen. Skulane må få tilstrekkelege midlar til å gjennomføre språkdeling.
- Kravet om at det må vere att 10 elevar med det vedtekne opplæringsmålet i klassen for at ein kan skipe parallellklasse, må kome attende.
- Det skal vere eigen karakter i sidemål gjennom heile ungdomsskulen og vidaregåande skule. Eksamen i sidemål i vidaregåande skule skal vere obligatorisk.
- Ordninga med rådgjevande skulemålsrøystingar skal vidareførast. Likevel skal det ikkje vere høve til å endre skulemålet frå nynorsk til bokmål dersom det er fleirtal for nynorsk i røystinga. Det må uansett vere to tredjedels fleirtal i kommunestyret for å endre skulemålet frå nynorsk til bokmål.
- Det må setjast inn tiltak for å hindre språkskifte frå nynorsk til bokmål i ungdomsskulen og vidaregåande. Elevar med nynorsk som hovudmål i vidaregåande skule skal få ekstra konkurransepoeng for å hindre taktisk språkskifte og oppmode elevar til å halde på nynorsk.
- Opplæringspråket skal følgje eleven ut grunnskulen.
- Dei største byane må ha eit fast tilbod om nynorskklasse, utan minstekrav til elevar.
- Opplæringspråket i skulen skal vere norsk, samisk eller norsk teiknspråk, og det må ikkje opnast for forsøk med engelsk som opplæringspråk.
- Statsforvaltaren eller Språkrådet må føre tilsyn med at dei språklege rettane til nynorskelevane etter opplæringslova ikkje vert brotne.
- Sentrallækken i Noregs Mållag må ha eit ekstra oppsyn med skulemålet i randsonene.
- Arbeidet for å vinne skulemålsrøystingar skal vere høgt prioritert.
- Det skal setjast i gang fleire positive sidemålsforsøk på nynorsk.
- Nynorskelevar skal ikkje misse språket sitt når skular vert lagde ned.
- Sidemålsundervisninga må byrje tidlegare, i tråd med læreplanen, og verte betre.
- Skuleeigar må ta ansvar for at lærarar som skal undervise i og på nynorsk, har naudsynt kompetanse.
- Timetalet til for- og etterarbeid i norskfaget må aukast, slik at det samsvarer med vurderingsbøra norsklærarar har.
- Fritaksregimet for vurdering i sidemål er for vidt.
- Skuleeigar må få styrkt kunnskapen om nynorskelevane sine rettar.

3.3 Læremiddel

I 2024 er det 50 år sidan det vart lovfesta at alle lærebøker og læremiddel i andre fag enn norsk skal liggje føre på både nynorsk og bokmål til same tid og til same pris. Det er framleis slik at nynorskelevane ofte får læremidla sine seinare enn bokmåselevane. Med inntoget av digitale læremiddel har dette forverra seg, og mange digitale læremiddel som vert brukte i skulen, finst berre på bokmål. Digitale læremiddel og læringsplattformer på nynorsk er ei av dei viktigaste sakene Noregs Mållag skal arbeide med i arbeidsprogramperioden.

Noregs Mållag meiner:

- Definisjonen i opplæringslova av kva eit læremiddel er, må femne om meir, slik at skuleeigar ikkje kan fylle skulekvardagen til nynorskelevane med digitale læringsressursar på bokmål og engelsk.
- Skuleeigar må ta ansvar for å kjøpe inn og bruke digitale verktøy som finst på nynorsk. Skuleeigar må òg sikre at nynorskversjonen vert brukt. Hovudmålet til eleven skal vere standardinnstilling på alle digitale læremiddel og læringsverktøy.

- Det må finnast ei kvalitetssikra liste over digitale læremiddel som finst på både nynorsk og bokmål.
- Det skal gå minst eitt år frå ein læreplan vert vedteken, til han vert innført, slik at forlaga får god nok tid til å produsere både nynorsk- og bokmålsbøker.
- Retten foreldre har til å be om bokmålsbøker til nynorskelevane i andre fag enn norsk, må opphevast.
- Språkdelte bøker i norskfaget skal ikkje ha overvekt av bokmål. Ei eventuell skeivfordeling må vere i favør av nynorsk.

3.4 Lærarutdanningane

I dag er det ulik praksis for å gje nynorskopplæring i lærarutdanningane på dei ulike utdanningsinstitusjonane. Etterutdanningstilbodet i nynorsk er òg for dårleg. I det heile finst det ikkje eit system for å sikre at lærarutdanninga gjer framtidige lærarar kompetente til å undervise på og i nynorsk som hovudmål. Det er viktig at alle lærarar, også dei som underviser i andre fag enn norsk, kan bruke nynorsk som undervisningsspråk.

Noregs Mållag meiner:

- Norsk skal vere obligatorisk fag også på grunnskulelærarutdanninga for 5.–10. klasse.
- Lærarstudentar som har hatt fritak frå vurdering i sidemål i den vidaregåande skulen, skal ikkje få fritak i lærarutdanninga.
- Det må leggjast opp pensum, drivast opplæring og nivået til studentane må vurderast i både nynorsk og bokmål.
- Det må stillast krav til kva skriftleg dugleik studentane skal gå ut av utdanninga med, og nynorskkompetansen må kome fram på vitnemålet. Det skal gjennomførast nasjonale deleksamener for å sikre dette.
- Lærer- og lektorstudentane som skal undervise i norsk, må få opplæring i nynorskdidaktikk.
- Lærarutdanningane må leggje grunnlaget for at lærarstudentane går ut av utdanninga med gode haldningar til nynorsk.

3.5 Nynorsk for vaksne innvandrarak

Alle nynorskkommunar skal ha nynorsk som opplæringspråk for vaksne innvandrarak. At dei vaksne får opplæring på det same språket som borna i ein kommune, og på same språk som all kommunal informasjon vert formidla på, er ein føresetnad for å kunne verte ein del av det lokalsamfunnet ein er bur i.

Noregs Mållag meiner:

- Opplæringspråket skal vedtakast av kommunestyret.
- Opplæringa i nynorskkommunane skal vere på nynorsk.
- Læremiddel for vaksne innvandrarak må inn under opplæringslova, og dei må kome på same tid og til same pris på bokmål og nynorsk. Offentlege aktørar (t.d. universitet) som utviklar norskspråklege læremiddel, medrekna for opplæring i norsk som andrespråk, må gjere dei tilgjengelege på både nynorsk og bokmål.
- Arbeidsinnvandrarak frå EØS-området skal ha rett til norskundervisning. I nynorskkommunar skal denne opplæringa vere på nynorsk.
- Kommunane skal sikre at ordninga med språkpraksis vert gjennomført slik at vaksne innvandrarak får gode høve til å lære det lokale talemålet.

3.6 Høgare utdanning og forskning

Norsk språk er under press i akademia, særleg nynorsk. Engelsk er meir og meir brukt både i pensumlitteratur, i undervisning og i vitenskapleg arbeid. Det er viktig at norsk fagspråk vert utvikla og

brukt i høgare utdanning, dette gjeld særleg nynorsk fagspråk. Studentane må få møte nynorsk i studiekvardagen. Utdanningsinstitusjonane skal leggje til rette for at studentane faktisk har høve til å bruke nynorsk på eksamen og i andre innleveringar.

Noregs Mållag meiner:

- Høgare utdanning må ta større ansvar for å ta vare på og vidareutvikle norsk fagspråk. Universitets- og høgskulesektoren må ha språkstrategiar for å fremje norsk og særleg nynorsk på sine institusjonar, både som fagspråk og som administrasjonsspråk.
- Universitets- og høgskulesektoren må verte målt på språkpraksis, og det må vere eit tema i styringsdialogen med departementet.
- Universitet og høgskular må stille krav til at utanlandske forskarar som vert tilsette, skal lære seg norsk innan ei viss tid, slik at dei kan undervise og formidle på norsk.
- Det må finnast lærebøker og pensum på nynorsk, særleg i dei store faga med mange studentar.
- Universitets- og høgskulesektoren skal stimulerast til å publisere på nynorsk.
- Finansieringssystemet i høgare utdanning må premiere formidling til ålmenta og utgjeving av lærebøker, avhandlingar og forskingsrapportar på norsk, særleg nynorsk.
- Kunnskapsutvikling og forskning på nynorskfeltet er viktig for Noregs Mållag, og sentralleken skal formidle dette vidare i organisasjonen.
- Studentmållaga er særleg viktige samarbeidspartnarar for Noregs Mållag i spørsmål om høgare utdanning.
- Retten til eksamen på nynorsk må styrkjast og utvidast til å gjelde på private institusjonar.
- Retten skal utvidast til å omfatte oppgåveteksten i obligatoriske arbeidskrav.
- Studentane skal møte pensum på norsk, og ein større del av pensumet må vere på nynorsk.

4 Kultur- og mediefeltet

4.1 Kringkasting

NRK står heilt i særstilling med tanke på bruk av nynorsk i kringkasting og på nett for riksdekkjande medium. NRK og TV2 er allmennkringkastarar, og difor er det viktig at både NRK og TV2 brukar meir nynorsk.

Noregs Mållag meiner:

- Måten NRK måler nynorskbruken sin på, må endrast, slik at han syner meir reell fordeling mellom nynorsk og bokmål. Statistikken bør vere mest mogeleg differensiert, og må måle bruk på alle flater og i sosiale medium. Det må vere minst 25 % nynorsk på nrk.no.
- Det må vere tydelegare krav til nynorskbruk både skriftleg og munnleg i TV2.
- NRK Nynorsk mediesenter i Førde må sikrast gode vilkår.
- NRK skal sikre at nynorsk vert brukt av alle distriktskontor, og at distriktskontora i nynorskområda skal ha eit særleg ansvar for å bruke nynorsk.
- Det er særleg viktig at NRK Super innfrir nynorskprosenten og presenterer eit breitt spekter av dialektar i tillegg til nynorsk normaltalemål.
- Kravet om at minst 40 prosent av musikken som vert spelt på NRK skal vere norsk, må haldast oppe.
- Det er viktig å halde på kravet om nynorsk normert tale i nyhendesendingar på NRK.

4.2 Digitale medium

Dei fleste digitale medium er i dag drivne og utvikla av store internasjonale selskap som i varierende grad tek språkleg ansvar. Folk må få møte nynorsk i desse kanalane.

Noregs Mållag meiner:

- Støtteordningane frå staten til å utvikle dataspel må stille språkkrav og sikre at det kjem dataspel med nynorsk tekst og tale.
- Dei internasjonale aktørane må bidra til meir norsk språk i strøymetenestene, både i tale og tekst.
- Norske styresmakter må arbeide for at internasjonale selskap sikrar nynorskversjonar av dei digitale plattformene.
- Mange digitale tenester har hatt stor suksess med dugnadsarbeid for å få til ein nynorskversjon. Dette er eit område som er eigna for kampanjeverksemd og lokale dugnader.

4.3 Pressa

Språket i pressa er viktig for at nynorsk skal vere synleg i ålmenta. Fleire riksaviser har opna for nynorsk på redaksjonell plass. Nynorsken finn me i størst grad i dei riksdekkjande meiningsberande avisene og i regions- og lokalaviser. Særleg den rike lokalavisfloraen i Noreg er viktig for å halde oppe statusen til og bruken av nynorsk.

Noregs Mållag meiner:

- Det må verte meir nynorsk i riksavisene, både riksaviser og lokalaviser, og alle avisene må opne for nynorsk på redaksjonell plass.
- Det må vere gode vilkår for dei mange nynorske lokalavisene, for dei nynorske riksmedia Dag og Tid, Framtida.no og Nynorsk Pressekontor og for dei meiningsberande riksavisene.
- Nynorsk avissenter i Førde er ein viktig aktør for å sikre tilgangen til gode nynorskjournalistar, og dei må ha gode vilkår.
- Journalistutdanningane må sikre kompetanse om nynorskjournalistikk og utdanne journalistar som kan skrive nynorsk.
- Både den direkte og den indirekte pressestøtta skal favorisere nynorsk.

4.4 Litteratur og bibliotek

Den nynorske litteraturen er stor og rik, og det kjem stadig til nye gode nynorske forfattarar. Dette er eit teikn på ein livskraftig skriftkultur. Det er viktig at breidda i denne er tilgjengeleg i heile Noreg.

Noregs Mållag meiner:

- Det er viktig å sikre Samlaget si løyving over statsbudsjettet, gode tilskotsordningar for nynorsk litteratur i andre forlag og gode stipend for nynorske forfattarar.
- Ein må sikre at bokhandlarane tek inn og profilerer nynorskbøker, særleg i nynorskområde.
- Det må vere eit breitt utval av nynorske lydbøker.
- Den kulturelle skulesekken skal formidle eit rikt utval av nynorsk kultur til barn og unge.
- Barne- og ungdomslitteratur som er omsett til nynorsk og nynorsk sakprosa for barn og unge må kome inn i ei automatisk innkjøpsordning.
- Biblioteka har eit særleg ansvar for å formidle nynorsk litteratur, og det må tematiserast i bibliotekarutdanninga.
- Biblioteka og innkjøpsordninga er viktige for tilgangen på nynorsk litteratur i heile landet. Endringar i kommunestrukturen må ikkje føre til eit dårlegare bibliotektilbod.
- Skuleelevar må ha tilgang til gode skulebibliotek.

- Det er viktig å hauste røynsleane frå Nynorske pilotbibliotek for å sjå om dei kan overførast til lokal- og fylkeslag, og til bibliotekutdanninga.

4.5 Teater og film

Teater og film er viktige for å spegle det norske mangfaldet, også språkleg.

Noregs Mållag meiner:

- Det Norske Teatret er det viktigaste teateret i Noreg og skal ha same løyving over statsbudsjettet som Nationaltheatret.
- Det er viktig å stø opp om dei regionale teatera som speler på dialekt og nynorsk og å fremje nyskriven dramatik på dialekt og nynorsk.
- Det må haldast opp gode stønadsordningar for filmproduksjon som speglar det norske språkmangfaldet.
- Dei regionale filmsentera må haldast oppe for å sikre geografisk og språkleg spreing i filmproduksjonen.
- Fleire filmar må få nynorsk teksting. Mållaget krev parallell teksting på nynorsk og bokmål av kinofilm som får statsstøtte.
- I barnefilm er det viktig at det vert nytta ulike dialektar som får fram mangfaldet og gjer at born lærer å forstå kvarandre.

5 Samfunnsliv

Det vert meir engelsk både i næringsliv og arbeidsliv. Å sjå nynorsk i bruk rundt seg er viktig for at det skal vere lettare å bruke nynorsk. Der nynorsk er mykje brukt, har han høgare status. Difor er det viktig at lagsliv, næringsliv, trdomssamfunn og partane i arbeidslivet nyttar nynorsk systematisk.

5.1 Næringsliv og arbeidsliv

Noregs Mållag skal:

- ha kontakt med både arbeidsgjevar- og arbeidstakarsida for å fremje nynorsk i arbeidslivet
- stø arbeidet lokallaga gjer for meir nynorsk i det lokale næringslivet
- dele ut Nynorsk næringslivspris
- vidareføre og utvikle #nynorskverksemd-kampanjen saman med lokallaga
- arbeide for at destinasjonsselskapa i nynorskområde skal bruke nynorsk
- arbeide for meir nynorsk næringsliv. Dei store kjøpesentera, butikkjedene og landbruksamvirka er særleg viktige
- arbeide for at det skal vere like enkelt å vere nynorskbedrift som bokmålsbedrift

5.2 Friviljuge organisasjonar

Noregs Mållag meiner:

- Det er særleg viktig at lag og organisasjonar som arbeider med barn og unge, nyttar nynorsk.
- Når friviljuge organisasjonar driv kampanjar over heile Noreg, bør me krevje at dei lagar materiell på nynorsk.
- Frivillighet Norge er ein særleg viktig organisasjon å samarbeide med for å få lag og organisasjonar til å bruke meir nynorsk.
- Målrørsla bør motivere frivillige organisasjonar til meir og betre bruk av nynorsk i lagsverksemda.

5.3 Religion og livssyn

Trudoms- og livssynssamfunn som får statsstøtte, skal møte eit krav om å gje nynorsk trusopplæringsmaterieil til born og unge i nynorskområde, og andre som ønskjer det.

5.4 Samarbeid med andre språkgrupper i Noreg

Noregs Mållag stør mindretals- og minoritetsspråkbrukarar sin kamp for språklege rettar og står solidarisk med andre språkorganisasjonar i kampen for språkmangfald i Noreg. Me ynskjer å samarbeide med organisasjonar for samiske språk, nasjonale minoritetsspråk og norsk teiknspråk i relevante saker.

6 Det offentlege Noreg

Staten har ansvar for å ta vare på og halde oppe både nynorsk og bokmål som skriftspråk. Det tydelegaste uttrykket for dette ansvaret er den nye språklova. Språklova slår fast at det offentlege Noreg har eit særleg ansvar for å fremje det minst brukte språket, nynorsk. Me skal halde auge med korleis fylkeskommunane vil følgje opp dei nye pliktene og det språkpolitiske ansvaret dei har fått etter lova.

Nynorskkommunane er svært viktige for å halde det nynorske skriftspråket oppe og å hegne om det. Kommunane er store skriftspråkprodusentar og utgjer ei viktig motvekt til det dominerande bokmålet.

6.1 Oppfølging av språklova

Den nye språklova er svært viktig å følgje opp framover. Føremålsparagrafen i lova slår fast det offentlege sitt særlege ansvar for å fremje nynorsk, som det minst brukte norske skriftspråket. Dette må føre til ein langt meir offensiv språkpolitikk.

Noregs Mållag har tre overordna mål for perioden for den nye språklova:

1. Føremålsparagrafen må gjerast til røyndom og godt kjent for stat, kommunar og fylkeskommunar. Denne oppgåva er særleg viktig andsynes opplæringssektoren.
2. Lova må følgjast opp for dei som har plikter og ansvar, mellom anna ved språkplanar.
3. Me må arbeide for å styrkje språklova, særleg kravet om at kvar tilsett i staten skal meistre nynorsk og retten for språkorganisasjonar til å klage. Det må vere sanksjonar for brot på den nye språklova. Reglane i språklova om bruk av nynorsk og bokmål i staten skal også gjelde for den administrative delen av Stortinget, Riksrevisjonen, Sivilombodet og andre organ for Stortinget.

6.2 Kommune, fylkeskommune og stat

Noregs Mållag meiner:

- Jamstillinga mellom nynorsk og bokmål skal grunnlovsfestast.
- Både staten, fylkeskommunar og kommunar må ha språkbruksplanar som peikar på tydeleg leiaransvar for å sikre og fremje bruk av nynorsk.
- Departement og statlege organ må prioritere å få opp nynorskkompetansen blant eigne tilsette framfor å bruke nynorske omsetjingsbyrå eller -program.
- Språkrådet må styrkjast og må få heimel til å føre tilsyn og kontroll med at kommunar og fylkeskommunar gjer det dei skal etter språklova.
- Det må vere klare krav til språk i dei nasjonale standardane for digitale tenester.

- Nynorsk må vere med i alle krav til offentlege innkjøp, og det må utarbeidast standardar for språkkrav i offentlege innkjøp.
- Den fylkeskommunale språkpolitikken må følgjast opp særskilt.
- Dei nyss samanslegne kommunane og fylkeskommunane, der stoda for nynorsk er usikker, må følgjast opp særskilt.
- Nynorsk skal tene på eventuelle strukturendringar i det offentlege Noreg, og Noregs Mållag skal følgje opp slike prosessar.
- Nye lover skal vedtakast på nynorsk til me når målet om at 25 % finst på nynorsk. Nynorske lover skal ha tilhøyrande forskrifter på nynorsk.
- Ny forvaltingslov skal kome i parallelle versjonar på nynorsk og bokmål, på same måte som Grunnlova, dersom ho ikkje vert vedteken på nynorsk.
- Statlege nettstader skal veksle 50/50 mellom nynorsk og bokmål. I påvente av dette bør alle statlege nettsider som finst i parallellutgåve, ha nynorsk som standardval.
- 25 prosent av teksten frå Slottet og minst éin av trontalane i kvar stortingsperiode bør vere på nynorsk. Kongehuset bør bidra til å fremje nynorsk.

6.3 Språkteknologi

Utviklinga av språkteknologisk programvare som automatisk omsetjing, taleattkjenning og liknande har i aukande grad innverknad på språktilhøva i Noreg. Om staten ikkje grip inn, vil denne utviklinga i stor grad vere styrt av internasjonale selskap utan ansvar for den norske språksituasjonen. Politisk press på dei store selskapa og på dei store prosjekta som skal arbeide med språkteknologi i Noreg, er viktig.

Noregs Mållag meiner:

- Staten må ta ansvar for at tilgjengeleg språkteknologi vert like breitt utvikla for nynorsk som for bokmål.
- Noreg må få taleattkjenningsteknologi som forstår nynorsk og norske dialektar og talesyntese både på nynorsk og bokmål.
- Kvalitetssikra maskinomsetjing på nynorsk er viktig, og omsetjingsprogram må inkludere heile breidda i den nynorske rettskrivinga. Maskinomsetjing må brukast for å gjere nynorsk meir tilgjengeleg og ikkje for å lempe på kompetansekrav.
- Arbeidet med nynorsk terminologi i det offentlege må styrkjast slik at språkteknologi kan fungere på nynorsk i alle sektorar.
- Språkbanken ved Nasjonalbiblioteket og språksamlingane i ved Universitetet i Bergen må ha gode vilkår, og materialet deira må vere tilgjengeleg for forskarar og utviklarar av språkteknologi.
- Staten skal finansiere eit gratis retteprogram for nynorsk og bokmål.

7 Organisasjon

Noregs Mållag har hatt ein stor auke i medlemstalet dei siste ti åra, frå 10.433 medlemer i 2011 til 15.483 i 2021. Me må vere i stand til å auke medlemstalet vidare og få fleire aktive medlemer og lag. Ein større og sterkare organisasjon gjer det mogeleg å sikte høgare og nå meir ambisiøse mål. Det er eit sjølvstendig mål å ha ein så sterk organisasjon som mogeleg. Det er òg viktig for å ha større politisk gjennomslagskraft.

7.1 Sentrallekken og lokal- og fylkeslaga

Noregs Mållag skal arbeide for:

- vekst i medlemstalet kvart år og å halde på medlemene som melder seg inn
- å engasjere nye medlemer og få dei til å verte aktive i organisasjonen
- å få fleire yngre medlemer inn i styreverv i lokal- og fylkeslag

- at lokal- og fylkeslaga får ein meir aktiv posisjon i den lokale måldebatten, særleg andsynes kommunar og skule
- at fleire av laga våre er i stand til å vere lokale vaktbikkjer og motivatorar. Sentrallekken skal gje dei støtte, skulering og dele informasjon
- at lokal- og fylkeslaga skipar nettverk for nynorsk i sine område
- å stø lokal- og fylkeslaga med å påverke program og kandidatar før lokalvala i 2023, og heile organisasjonen må arbeide mot stortingsvalet i 2025
- å leggje til rette for ideutveksling mellom lokal- og fylkeslaga
- å tilby digitale kurs for lokal- og fylkeslag og medlemmer gjennom året
- å leggje til rette for samarbeid om felles mål og saker, mellom NMU lokalt og lokallaga i Noregs Mållag
- å stø dei laga som treng det mest, i randsonene og andre område som særleg er viktige for nynorsken
- å oppmode fylkeslaga til å lage kampanjar for nynorsk skattemelding
- å samarbeide med yrkesmållaga der det er relevant
- å lage eit årshjul for lokallaga med sentrale fristar, tilskipingar og liknande
- å få eit nærare samarbeid med Landssamanslutninga av nynorsk kommunar i saker andsynes kommunane, og særleg i saker som har med stoda i skulen og med kommunale språkvedtak å gjere
- å kjøpe eige kontorlokale
- å få til auka studieaktivitet
- at Norsk Tidend, medlemsavisa for Noregs Mållag, skal kome ut jamleg
- at Noregs Mållag skal anerkjenne FN's berekraftsmål, og arbeide for at organisasjonen, så langt det er mogleg, skal leggje til rette for berekraftige løysingar

7.2 Dialekt

Fleire stader er dialektane under sterkt press. Mange av lokallaga i Noregs Mållag driv viktig dialektarbeid.

- Noregs Mållag skal forsvare dialektar og dialektbruk i det offentlege ordskiftet og rose gode døme på dialektbruk i massemedium, sosiale medium og elles i samfunnslivet.
- Noregs Mållag skal dele gode døme på målførearbeid mellom laga våre i ein ressursbank eller liknande, og sentrallekken skal leggje til rette for det.

7.3 Stadnamnarbeid

Mange medlemmer er opptekne av å ta vare på den språkarven stadnamna representerer.

- Noregs Mållag skal stø opp om stadnamnarbeidet som vert drive i lokal- og fylkeslag.

7.4 Tilskipingar

Å finne ein god balanse mellom digitale og fysiske samlingar er viktig framover. Dei digitale seminarane har vore vellukka og er komne for å bli.

- Sentrallekken skal kvart år skipe ei samling for unge vaksne.
- Alle nyvalde leiarar skal få tilbod om skulering frå sentrallekken.
- Det skal skipast minst eitt fysisk nasjonalt seminar kvart år.
- Alle fylkeslaga skal vitjast. Den nye digitale røyndomen gjer at me skal vitje fleire lokallagsårsmøte digitalt.
- Noregs Mållag skal ha nynorskstafett kvar haust.
- Noregs Mållag skal arbeide for at fylkeslaga og lokallaga skipar til inspirasjonsdagar for lærarar i vidaregåande skule.

- Noregs Mållag skal ha motivasjonssamlingar for fylkeslag og NM i samarbeid med studieorganisasjonen vår (Kultur og tradisjon).

7.5 Norsk Målungdom

Noregs Mållag skal samarbeide tett med Norsk Målungdom. Organisasjonane skal halde kvarandre oppdaterte om kva dei arbeider med, og om aktuelle saker som høyringar og røystingar. Dei skal ha god kontakt og fordele saker mellom kvarandre. Noregs Mållag og Norsk Målungdom skal samarbeide om politisk påverknad, der Norsk Målungdom har hovudansvaret for ungdomspartia.

Pandemien har fått store konsekvensar for Norsk Målungdom når det gjeld medlemstal og aktivitet. Difor har Noregs Mållag eit særskilt ansvar for å støtte opp om Norsk Målungdom både økonomisk og organisatorisk i tida som kjem. Utan Norsk Målungdom er framtida til Noregs Mållag usikker. Difor er det viktig å leggje til rette for ny vekst og aktivitet i Norsk Målungdom.

7.5 Noregs Mållag skal markere desse jubilea:

Vedtaket om rett til lærebøker på begge målformer (i lov om vidaregåande opplæring) vart gjort i Odelstinget 20. mai 1974 og har såleis 50-årsjubileum i mai 2024.

Utkastet til Nynorsk Salmebok var ferdig i 1925, og har såleis 100-årsjubileum i 2025.

Vedtaket om å endre namn frå Kristiania til Oslo vart gjort 11. juli 1924 i Stortinget og var gjeldande frå 1. januar 1925. Vedtaket har såleis 100-årsjubileum i 2024. Fram til 2030 skal Noregs Mållag engasjere seg i Nasjonaljubileet for å markere målreisinga som ein vesentleg del av den norske fellesskapen. Norsk ordbok kom ut i 1873, og har såleis 150-årsjubileum